

Metodické poznámky

Prezentace demografických údajů ve vybraných městech v dlouhé časové řadě navazuje na dříve vydanou publikaci ČSÚ „Vývoj základních demografických ukazatelů ve vybraných městech ČR“. Shrnuje dostupné údaje za města již od roku 1919 a poskytuje přehledný zdroj údajů k dalšímu všestrannému využití. Vybrána byla města, která byla zařazena k tabelizaci pro pramenná díla, tj. Demografické ročenky za příslušný rok (dříve nazývané Pohyb obyvatelstva ČR), a dále města, jejichž počet obyvatel neklesl v období let 1949-2015 pod 5 tis. Města jsou řazena abecedně podle nynějších názvů. Údaje za města jsou vždy v územním vymezení platném v příslušném roce.

Základním zdrojem dat byly tabulky v pramenných dílech a Databáze demografických údajů za obce ČR obsahující údaje od roku 1971 (<https://www.czso.cz/csu/czso/databaze-demografickych-udaju-za-obce-cr>). Pramenná díla uváděla vždy tabulku základních demografických údajů nejen za celou republiku (protektorát Čechy a Morava), ale i za dílčí území (kraje, okresy (soudní, správní) a vybrané obce (města)). V letech 1919 až 1949 se jednalo hlavně o údaje přirozeného pohybu obyvatelstva označené jako Přehled přirozené změny obyvatelstva. Od roku 1950 byla tabulka označena jako Přehled pohybu obyvatelstva a zahrnovala navíc i údaje o mechanickém (migračním) pohybu obyvatelstva.

Od roku 1919 do roku 1927 nebyl výběr měst do pramenných děl blíže specifikován. Od roku 1928 do roku 1985 bylo většinou uvedeno, že se jedná o města nad 10 000 obyvatel (od roku 1960 jsou uvedena i okresní města s počtem obyvatel nižším). Od roku 1986 do roku 1991 nemají uvedená města žádné vysvětlující označení. Od roku 1992 jsou zařazována města, která mají k počátku daného roku statut města (působil v nich městský nebo magistrátní úřad).

Za roky 1919-1942 není v pramenných dílech uveden střední stav obyvatelstva. Uvedeny jsou však relativní údaje vypočtené z údajů o počtech sňatků, rozvodů, narozených, zemřelých a přirozeného přírůstku na 1 000 obyvatel. Z jednotlivých relativních údajů byly vypočteny údaje o přibližném počtu obyvatel a následně byl vypočten průměr z těchto přibližných počtů obyvatel a to pro příslušné město a rok. Takto vypočtený průměrný střední stav je uveden jako střední stav. Mechanický pohyb byl v letech 1950 až 1952 sledován jen u tehdejších krajských měst, od roku 1953 u všech vybraných měst. Kromě údajů o přirozeném a migračním pohybu obyvatelstva jsou v pramenných dílech uváděny údaje o počtech sňatků, rozvodů a potratů. Údaje o počtu sňatků jsou za celé sledované období. Údaje o počtech rozvodů (a rozluk) jsou uváděny za období roků 1919-1940. Výběr měst, za která údaje o rozvodech uváděny jsou, není však totožný s výběrem měst, za která jsou uváděny jiné údaje. V dalších letech údaje o rozvodech uvedeny nejsou, znovu byly uváděny od roku 1950 (za Brno, Prahu, Ostravu a Plzeň jsou uvedeny údaje i za rok 1949 a to rozluky). Údaje o počtu potratů jsou v pramenných dílech publikovány od roku 1971.

Za roky 1945 a 1946 jsou zde, shodně s pramennými díly, uvedeny dvojí údaje a to samostatně za obyvatelstvo bez obyvatel německé národnosti a samostatně za obyvatelstvo německé národnosti.

Podrobnější metodické poznámky k jednotlivým ukazatelům jsou v příslušných pramenných dílech.

Databáze demografických údajů za obce ČR sloužila k doplnění prezentovaných údajů v období od roku 1971, které nebyly uvedeny v pramenných dílech. Vysvětlivky k databázi jsou k dispozici na <https://www.czso.cz/csu/czso/vysvetlivky-k-databazi>.

Proloženým písmem (kurzívou) jsou označeny údaje, které nejsou přímo uvedeny v pramenných dílech, ale byly z jiných údajů pramenných děl vypočteny.

V následujících městech došlo ve sledovaném období k připojení dříve samostatně sledovaných obcí (měst) a tato připojená města jsou zde uváděna samostatně s údaji za město, do kterého byla začleněna. V případě Ostravy a Frýdku-Místku došlo při spojení dříve samostatně sledovaných obcí (měst) ke vzniku nově

pojmenovaného města (nejednalo se tedy o pouhou změnu názvu města). V případě Frýdku-Místku nebyl vznik nového názvu časově shodný se spojením měst.

Děčín

Za roky 1919 až 1937 jsou uvedeny údaje za Podmokly. Za roky 1945 až 1948 jsou Podmokly částí obce Děčín-Podmokly, od roku 1949 částí obce Děčín.

Frýdek-Místek

V pramenném díle za rok 1919 nejsou údaje ani za Frýdek, ani za Místek. V období roků 1920 až 1942 jsou uvedeny údaje jen za Frýdek. Od roku 1943 jsou již trvale uváděny souhrnné údaje za Frýdek a Místek a to za roky 1943 a 1944 pod názvem Frýdek, za roky 1945 až 1949 pod názvem Frýdek-Místek, za roky 1950 - 1954 pod názvem Místek a od roku 1955 do nyní pod názvem Frýdek-Místek.

Karlovy Vary

Za roky 1919 až 1920 a 1931 až 1937 jsou uvedeny údaje za Rybáře. Za okupace byly Rybáře částí obce Karlovy Vary. Po válce byly samostatné, ale v pramenném díle údaje za ně uvedeny nebyly. Od roku 1948 jsou Rybáře částí obce Karlovy Vary, ale z údajů v pramenném díle není možné jednoznačně zjistit, zda byly zahrnuty do údajů za obec Karlovy Vary již za rok 1947 (pravděpodobně ano).

Kladno

Za roky 1919 až 1940 jsou uvedeny údaje za Kročehlavy. Od roku 1941 byly Kročehlavy částí obce Kladno. Po válce byly samostatné, ale v pramenném díle údaje za ně uvedeny nebyly. Od roku 1948 jsou Kročehlavy částí obce Kladno, ale z údajů v pramenném díle není možné jednoznačně zjistit, zda byly zahrnuty do údajů za obec Kladno již za rok 1947 (pravděpodobně ano).

Ostrava

Za roky 1919 až 1944 jsou uváděna jako samostatná města současné části Ostravy a to za roky 1919 až 1920 Mariánské Hory, Moravská Ostrava, Přívoz, Slezská Ostrava, Vítkovice, za roky 1921 až 1924 navíc ještě město Zábřeh nad Odrou, za roky 1925 až 1940 Moravská Ostrava a Slezská Ostrava, za roky 1941 až 1944 jen Moravská Ostrava. Teprve od roku 1945 je uveden dosavadní název města Ostrava. Za roky 1955 a 1956 jsou uvedeny údaje za Porubu. Od roku 1957 je Poruba částí obce Ostrava.

Praha

Za roky 1960 až 1967 jsou uvedeny údaje za Modřany. Od roku 1968 jsou Modřany částí obce Praha.

Teplice (za roky 1919-1948 Teplice-Šanov)

Za roky 1919 až 1937 a 1945 až 1947 jsou uvedeny údaje za Trnovany. Za okupace byly Trnovany částí obce Teplice-Šanov. Po válce byly samostatné a v pramenném díle byly za ně uvedeny údaje za roky 1945 a 1947. Od roku 1948 jsou Trnovany částí obce Teplice-Šanov.

Použití značky v tabulkách:

Pomlčka (-)	na místě čísla značí, že se jev nevyskytoval
Tečka (.)	na místě čísla značí, že údaj není k dispozici nebo je nespolehlivý
Písmeno (x)	ležatý křížek na místě čísla značí, že zápis není možný z logických důvodů

